romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 1

Savo manuš ajso dživipen, savo dživipen ajso čačipen

Romano hangos

8,– Kč

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE ROČNÍK 9 • ČÍSLO 15 • VYŠLO 20. SRPNA 2007

zprávy

MOST – Mostecký magistrát připravil nový sazebník nájemného, a to včetně lokality, kde mnoho lidé už léta bydlí zadarmo. Cena za metr čtvereční obytné plochy se zvýší u sazeb 13,57 na 16,13 Kč a z 9,12 na 12,38 Kč. Magistrát sice předpokládá, že také stoupnou dluhy, ale nelze dělat výjimky ani v převážně romském sídlišti Chanov. Mostečané dluží magistrátu bezmála 200 milionů Kč, lidé z Chanova společně nezaplatili více než 80 milionů.

OLOMOUC – Policisté dopadli 19. srpna ráno v Ostravě-Vítkovicích posledního ze šestice mužů, po nichž pátrali v souvislosti s napadením a postřelením Josefa Lakatoše v Prostějově. Podle severomoravské policejní mluvčí se zadržení Ladislava Daniše (40) obešlo bez zranění a hmotné škody. Muži z Ostravy si v červenci přijeli do Prostějova vyřizovat účty kvůli rodinnému sporu. Incident byl vyvrcholením pře mezi olašskými Romy v Ostravě a romskou olašskou komunitou v Prostějově a Brně.

HOLEŠOV – Až 300 pravicových radikálů z hnutí Národní korporativismus chce 25. srpna demonstrovat v Holešově na Kroměřížsku. Antifašisté podle všeho důraznější reakci nepřipravují, na organizaci větší protiakce již podle nich nezbývá čas.

PRAHA – Nejnovější reklamní kampaň automobilky Volvo vyvolala rozporuplné reakce. Negativně se totiž vymezuje vůči lidem, pro které auto není určeno. V reklamě vstupuje blondýna a muž s romskými rysy. Některé neziskové organizace ji označují za neetickou. Uvedla to Česká televize.

Pietní akt za zemřelé Romy

Dne 19. srpna proběhl v Hodoníně u Kunštátu pietní akt za zemřelé Romy v bývalém cikánském rodinném táboře v Hodoníně u Kunštátu za druhé světové války během roku 1943. Tento tábor, podobně jako tábor v Letech u Písku, byl určen jako přestupní stanice odsunu Romů na smrt do Osvětimi.

Součástí pietního aktu byla mše sloužená za zemřelé u místní kaple. Pietního aktu se účastnila ministryně Džamila Stehlíková, zástupci Jihomoravského krajského úřadu, Magistrátu města Brna, desítka romských pamětníků těch událostí a veřejnost, celkem asi 70 lidí.

Akce se koná každoročně jako připomínka 21. srpna 1943, kdy byl z tábora vypraven druhý hromadný transport se zbylými vězni do koncentračního tábora Osvětim II-Březinka, kde většina z nich později zahynula.

„Tábor v Hodoníně nebyl vyhlazovací, přesto v něm následkem nelidských podmínek přišla o život podstatná část všech koncentrovaných romských mužů, žen a zvláště dětí," uvedla ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová. „I přes tyto skutečnosti zůstávají historie tohoto tábora a osud obětí přehlíženy jak ze strany veřejnosti, tak médií."

Od srpna 1942 do 1. prosince 1943 (kdy byl tábor zrušen), zde bylo vězněno 1396 osob, z nichž 207 zahynulo, nejčastěji na zápal a tuberkulózu plic a na břišní tyfus. Na místě někdejšího tábora je dnes rekreační zařízení v rukou soukromé majitelky. Půdorys tábora je však zachován v téměř nezměněné podobě, dokonce se zachovala jedna z původních dřevěných budov. Nedaleko areálu vznikl v místě hromadných hrobů památník. Pod dosud viditelnými terénními vlnami jsou zde uloženy ostatky 121 romských mužů, žen a dětí, kteří zahynuli v důsledku katastrofálních ubytovacích, stravovacích a hygienických podmínek, většinou při epidemii břišního a skvrnitého tyfu.

Několik desítek zemřelých Romů, převážně dětí, bylo též převáženo a pohřbíváno v nedalekých Černovicích u hřbitovní zdi, která byla

Pokračování na str. 2

Ze mše u kaple v Hodoníně u Kunštátu Foto: Jiří Salik Sláma

Romové ze Slovenska cestují za prací do Česka

DVORNÍKY-VČELÁRE – Starosta obce Dvorníky-Včeláre na východním Slovensku Alexander Miliczky pro Romskou tiskovou agenturu (RPA) uvedl:

„Z Romů, kteří pracovali v obci v rámci aktivační činnosti (program slovenských obcí, vedoucí k jejich zvelebení) odešli pracovat do České republiky čtyři Romové. Ostatní cestují za prací do zahraničí také. Některým se tam daří a pracují, zatímco jiní se vrací domů s prázdnýma rukama. Nejčastěji proto, že naletěli podvodníkům, kteří jim slíbili zaměstnání a zajímavé finanční ohodnocení. Měsíc tak dělají na někoho jiného, který nakonec peníze shrábne za ně. Pracují při tom těžce, protože jde většinou o práce kopáčské, zednické a podobně," řekl starosta.

V rámci aktivačních prací je v obci zaměstnáno čtrnáct občanů, deset z nich je romského původu. Starosta Alexander Miliczky je s jejich prací velmi spokojen. „Jsou pro obec přínosem, zatím jsme neměli žádné větší problémy. Vždy vykonají, co mají, zůstává po nich jen dobře vykonaná práce. Zvláště Romové, kteří jsou zapojeni do aktivačních prací, jsou velmi dovední a příkladní v docházce do práce."

V obci Dvorníky-Včeláre žije 435 obyvatel, z nich přibližně 80 jsou Romové.

(red., podle RPA)

z obsahu

Prádelna nejen o prádle
V novém klubu v brněnském romském ghettu na ulici Stará jsou návštěvníkům k dispozici čtyři pračky a počítače.
strana 3

Výlet na Svatou Horu
Připomněl jsem Romům, že v Indii za dávných dob bylo silné kastovnictví a Romové nesměli chodit do chrámů. To v současné době v Evropě neplatí.
strana 7

Sar vakeras… (Andrej Giňa se zamýšlí nad romským jazykem)

Paš peskeri buťi pes dochudav andro but gava the fori. Dikhav, sar adaj o Roma dživen, vakerav lenca. Nane mange mište, sar šunav, sar pes lenge phares dživel, save len hin problemi le kherenca, sar našťik straden buťi.

Kecivar pes ačhel, hoj len dav o chaben, so hordinav, pro paťaben (goja, mas, phuvale). Ale pal kada nakamav te vakerel. Šunav, sar den o Roma duma a paťan mange, hoj mange igen pharo, sar dikhav, so pes amara čhibaha kerel. Te vakerav le phureder manušenca, ta mange pro jilo mištes. Jon amari duma ľikeren a keras paš oda bare pherasa le gojendar, le masestar a savorestar so lenge anav. Šoha naaven a navakeren manca čechika. Davarekana pes dodžanav ajse lava, so mek šoha našunďom. Ko džanel, hoj o palune thule goja pes vičinel „mundrale" a ko džanel, hoj romanes hubi (po jekh Roma phenen o kozara), hoj pes vičinen „chundrule". No, a so pes imar sa našľiľa a so imar ňiko nadžanel, oda ehin „koza". Džanen, sar pes phenel romanes? „Pusňi."

Goreder ehin, sar aven ke ma te cinavel o terneder manuša. Jon aven a zmuken pre ma čechika, sar te avenas andre čechiko sklepa. Me lenge odphenav čak romanes. Paľis lendar vidžal, hoj džanen romanes, ale romanes navakeren. Te lendar phučav soske, ta mange nadžanen te odphenel. A po jekh mange phenen: Te imar amenge feder džal čechika sar romanes. Nekgoreder ehin, sar aven te cinavel o cikneder čhave. Jon nadžanen romanes aňi jekh lav a čak pre ma dikhen, sar lenca chudav te vakerel romanes.

Či kamav vaj na, avel mange igen pharo, soske amari čhib avka odčhivas, sar te oda elas džungalo melalo patavo. So pes amenca ačhiľa, so sam? Šunas pes sar Roma, či imar nasam ňič? O gadže amen šoha maškar peste nalena, či vakeraha gadžikanes vaj romanes, či nadžanav sar.

Ki amende Rokicaňate pes ačhiľa anglo but berš, mek sar avľam adaj te bešel oda, so pes šaj phenel odčhide (odpadlíci). Akor pes adaj pricirďľa jekh fameľija Slivňikostar. Savore Roma so adaj bešahas, len mištes džanahas. Has ajse Roma, sar sako aver. Kajčak sar avle adaj a chudle te kerel buťi andro Kovohutě, preačhile maškar o Roma te phirel, romanes te vakerel a o čhaja dural le romen obdžanas, the peskera fameľija. Sar te amen šoha nadžanľahas. O čhaja peske ile gadžen a o čhavo rakľa. Kajčak but naľikerďa a o gadže len mukle. Akana imar šaj phenav, hoj kola gadže, so peske ile le čhajen, nasas ňič extra. Ki o čhaja aňi čepo naiľinenas. Jekh pijelas avka, hoj les čepo kana dičhoľas trižbones. Andal e buťi naphirlas khere, ale prosto andre karčma. Odarik les raťi o kamarata anenas khere, čhivnas les paš o vudar a mukenas les odoj. Aver has ajso barikano, hoj pre manušeste aňi nadikhľahas. Hjaba hoj has džungalo, rapavo a pro muj les has pherdo prišči, ale o nakh ľikerlas, hoj polokes leske o brišind andre delas. E čhaj, so leha dživlas, ehas šukar, bari uči džuvľi, parňi sar gadži, štaltovno. Nasas murš, hoj pre late te na dikhľahas. A o čhavo, so peske iľa la rakľa, ta oda nasas džuvľi, ale satanos. Komandinlas les sar cikne čhavores.

Te akana dikhav palal, tak dikhav, hoj o Roma preačhile le čhavenca te vakerel buter sar anglo biš berš, talam the sigeder. Akor lenge navakerde o raja, hoj le čhavenca te vakeren čak čechika. Kaj sar avna andre škola (sikaďi), hoj savoreske te achaľon. No, a o Roma len šunde. Dogejľa oda avka dur, hoj akana nadžanav jekha terňa fameľija, hoj le čhavenca te vakeren romanes. The kola, sar pes phenel, nekčoreder a nekmelaleder Roma vakeren le čhavenca čak čechika, bar te

Pokračování na str. 5

romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 2

zaznamenali jsme

Romové uhořeli v ubytovně. Nejméně pět lidí uhořelo při požáru, který v noci 2. srpna spálil ubytovnu pro sociálně slabé rodiny v Kysuckém Novém Mestě na středním Slovensku. V ubytovně žilo 82 lidí, převážně Romů. Ti uvedli, že jde o rasově motivovaný útok, protože před týdnem jim někdo vyhrožoval. Kromě mrtvých bylo několik lidí vážně zraněno, když vyskakovali polonazí z oken s dětmi v náručí. Obyvatelé města vyhlásili sbírku na postižené, všichni dostali ubytování, oblečení, jídlo a peníze.

Romové ať nebrečí a něco dělají. Známý romský aktivista a muzikant Vojtěch Lavička, člen populární kapely Gipsy hip hop, poskytl MFD rozhovor, v němž byl kritický vůči některým Romům a odsoudil jejich pasivní přístup při hledání zaměstnání a závislosti na sociálních dávkách. Naopak ocenil ty, kteří se i v kruté české společnosti dokázali prosadit. „Romové nemohou být jen v roli oběti, dnes má každý zodpovědnost za svůj osud.“ Lavička se důrazně postavil za to, že Romové jsou národ se vším všudy, jazykem, historií, kulturou, vlastními příběhy.

Romské kmeny zasáhla válka. Mezi velkými rodovými klany olašských Romů na Moravě zuří válka. Ani předseda Unie olašských Romů Josef Stojka neví přesně, proč válka vypukla a nedokáže ji rozumně vysvětlit. Důvodem je prý žena, Sylvie Lakatošová z Prostějova, která údajně opustila svého manžela Liciána Daniše z Ostravy kvůli jistému Lakatošovi z Brna zvanému Zlatko.“Dá se říci, že olašská komunita z Brna vzala olašským Romům z Ostravy nevěstu,“ doplňuje Stojka.

My v redakci doplňujeme: Jejich starosti na naši hlavu. S olašskými Romy je to dobré, když dokáží válčit kvůli ženské. Chlapi ještě nezemřeli!

Divé maky roztancovaly a roztleskaly topoľčianský zámek. Talentované romské děti zapojené do programu Divé maky (Vlčí máky) přivítaly 10. srpna zpěvem a tancem své dárce, sponzory a obdivovatele, kteří se přišli podívat na jejich závěrečné vystoupení při dni otevřených dveří Letní akademie. Den otevřených dveří uzavíral celotýdenní pobyt v prostorách topoľčianského zámku, kdy se dětem intenzivně věnovali hudební, taneční a výtvarní pedagogové.

Brno chce pomoci vzdělávání Romů

Brno, město s početnými romskými komunitami, spolupracuje s odborníky ministerstva školství na změně školského zákona. Nový předpis by měl usnadnit vzdělávání dětí ze sociálně vyloučených lokalit, mimo jiné i Romů. Například děti, jejichž rodiče požádají o odklad školní docházky, by měly povinně docházet do přípravné třídy.

Podle brněnské zastupitelky Kateřiny Dubské (SZ) mají přípravné třídy prokazatelně dobrý vliv na budoucí prospěch dětí, část rodičů je však do tříd nechce dávat. „Mají pocit, že je okrádají o dětství,“ podotkla. Podle zastupitelky Evy Slavíkové (SZ) se tak stává, že se do přípravné třídy přihlásí 15 dětí a pravidelně pak docházejí tři. I to by měl nový předpis změnit; předškolní docházka by pro určitou skupinu dětí měla být povinná.

Přípravné třídy fungují v Brně 13 let. Letos otevře jednu základní škola v Křenové ulici a druhou škola na náměstí 28. října. Podle Tomáše Jilčíka z magistrátního odboru školství je nejčastěji navštěvují Romové. Že by však měli v docházce mezery, se nedomnívá. „Ředitelé tvrdí, že absence občas jsou, ale v celku jsou třídy využívané,“ uvedl.

Kromě přípravných tříd se Brňané snaží do školských předpisů dostat další novinku. Chtějí, aby ve třídách, které navštěvují děti ze sociálně vyloučených lokalit a hlavně Romové, mohlo být méně dětí. Učitelé se podle nich těmto dětem musejí více věnovat, aby látku zvládly, což v početných kolektivech není možné. Školy se však malým třídám dnes brání kvůli nedostatku peněz.

Podle Dubské už kvůli tomu na ministerstvu školství vznikla skupina, která hledá definici sociálně handicapovaného dítěte. Nynější předpisy školám, které Romy vzdělávají, nedávají žádné úlevy. Nadstandardní příspěvky školy dostávají například na děti postižené, školáky s poruchami učení nebo na cizince. Ani do jedné skupiny Romové nepatří, hlásí se většinou k české národnosti. **(s využitím čtk)**

Pietní akt za zemřelé ...

Dokončení ze str. 1

určena pro bezvěrce a místní fara rozhodla, že tam zemřelí Romové z Hodonína mohou být pohřbeni. Péčí Muzea romské kultury byla zde zřízena plastika nevidomou romskou sochařkou Helenou Přikrylovou-Vavrekovou.

Nacistický teror přežila v českých zemích jen asi desetina z původního romského obyvatelstva. Z celkového počtu zhruba 5000 Romů, kteří byli násilně deportováni do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, se po osvobození vrátilo 583. Genocida českých a moravských Romů a Sintů tak byla pravděpodobně jednou z nejdůsledněji provedených genocid druhé světové války, došlo téměř k jejich úplnému vyvraždění. Na území protektorátu i okupovaného pohraničí se dá hovořit o srovnatelné intenzitě pronásledování Romů s pronásledováním Židů. **Muzeum romské kultury**

Lucie Kořínková

Jak žijí Romové na severní Moravě

Z romské kolonie Bedřiška

OSTRAVA – Při vyplácení sociálních dávek vypadá Bedřiška jako americké Las Vegas. Týden poté už lze tuto kolonii opět vidět jako bídný a špinavý kout Ostravy.

„Co tu robiš, gadžo? Tys nás přišel kamerovať?“ ptá se našeho fotografa malý romský chlapec, sotva vystoupíme z auta v ostravské kolonii Bedřiška. Naše návštěva způsobí mezi zdejšími dětmi povyk. Je jich tady, jak se říká, jako smetí. Pobíhají kolem nás, pokřikují, jejich slovník není zrovna nejslušnější. Rodiče na zápražích finských domků to vše lhostejně sledují. Jsme jim ukradení, stejně jako aktivity jejich ratolestí.

Ilustrační foto Archiv RH

Právě malí Romové jsou podle místních bílých starousedlíků největší problém lokality, která kdysi bývávala ukázkovým místem k životu. „Bylo to tu nádherné, jako v ráji. Jako dítě jsem zde sám sadil stromy. A teď jde malý cikán po ulici se sekyrou v ruce a začne je kácet. Když se ho zeptám proč, tak jen odsekne: ‚Co se staráš?',“ přibližuje situaci v zastrčené části ostravského obvodu Mariánské Hory Petr Sklenařík (57).

O tom, jakým způsobem zdejší romské rodiny žijí, svědčí i ukázková historka, kterou nám vzápětí povyprávěl: „Když je termín vyplácení sociálních dávek, tak to tady vypadá jako někde v Las Vegas. Jezdí tady jeden taxík za druhým, dělají se obří nákupy,“ povídá Sklenařík a dále pokračuje: „Týden nato přijde romský kluk za svou matkou a řekne: ‚Mamo, dej mi oplatek.' ‚Nemám, běž si ukrást,' odpoví mu ona. No a za chvíli už toho malého haranta přivážejí policajti odněkud z Kauflandu,“ dokončuje pointu muž, který obývá jeden ze zdejších finských domků už od narození.

I proto, že v Bedřišce vyrostl, jej mrzí, že Romové dostali dobré bydlení, a teď ho devastují. „Nemají žádnou zodpovědnost, jen nároky. ‚Dej, já to musím mít,' to je jediné, co umějí říci. Nejsem rasista a minimálně polovinu z nich považuji za dobré lidi, ale pravidla by měli dodržovat všichni. Až pak budeme moci vedle sebe v poklidu žít,“ tvrdí Sklenařík.

Závěrem pak ještě dodává, že jemu je jedno, kdo právě sedí na radnici. Jen chce, aby byl v této kolonii obklopené zelení pořádek. „Jenže problém je v tom, že na každého není brán stejný metr. Kdybych něco udělal já, byl bych potrestán. Když něco udělají oni, tak se lehce vymluví na to, že jim není patnáct let. Nikdo už však nevidí, že děti kradou a za rohem na ně čeká máma, která jen shrábne peníze. Bedřišce by pomohlo, kdyby se tady udělala stálá policejní služebna.“

Letní přistěhovalci zvýšili v osadě Míru kriminalitu

FRÝDEK-MÍSTEK – Nepokoje v osadě Míru. Tímto rozporem by se dalo charakterizovat současné dění v jedné z frýdecko-místeckých ulic, kde žijí vedle sebe Romové se starousedlíky.

„Je to tady čím dál horší. Naše soužití nemůže fungovat, protože cikáni nám všechno zničí. Ze své zahrádky ty malé zloděje vyháním pětkrát denně. Musela jsem taky pokácet třešeň, protože se mi po jejích větvích dostávali přes okno až do bytu. Každý jich už má plné zuby,“ horlila na soužití s Romy v ulici Míru důchodkyně, která nechtěla zveřejnit své jméno. Bála se totiž, že za její slova by ji romští sousedé minimálně přišli rozmlátit okna.

Teď přes léto se podle ní soužití v osadě vyhrocuje nejvíce. Důvodem je to, že za romskými obyvateli přijelo takzvaně na prázdniny mnoho příbuzných. Bílí starousedlíci tak byli nuceni dokonce sepsat petici, ve které si stěžují na vykrádání kůlen či devastaci zahrádek.

Město a také Společenství Romů na Moravě přitom v této oblasti vyvíjejí řadu aktivit, aby se situace spíše zlepšovala. V místním komunitním centru probíhají kroužky pro děti. Dospělí mohou využít poradenských služeb, které by jim měly pomoci vyřešit problémy s bydlením či s prací.

Primátorka Eva Richtrová zná podle svých slov takřka každého Roma v této lokalitě jménem. „Chodím tam často a mluvím s nimi. Mezi romskými a bílými starousedlíky zásadní problém nevnímám. Horší je to s těmi nově příchozími, kteří přijedou v létě za svou rodinou na návštěvu,“ sdělila Richtrová, podle které může soužití obou skupin obyvatel fungovat, když se v daném místě zavedou určitá opatření.

Jaká? Důležitá je zejména práce s romskými dětmi, které by se měly naučit věci, jež z domova neznají. O tom, co dalšího by se mělo pro zlepšení udělat, pak diskutovala primátorka spolu se zástupci Společenství Romů, policisty a tamními lidmi na společné schůzce.

„Chtěli bychom v této lokalitě instalovat osvětlení, které reaguje na pohyb a současně je odolné proti devastaci. Dále by pak měli docházet do tohoto místa sociální pracovníci, kteří by dětem vysvětlili, že například hromosvod není houpačka. Občas bychom také mohli uspořádat brigádu na velký úklid,“ nastínila plány na zklidnění ulice Míru primátorka Frýdku-Místku.

A jak se vlastně v této lokalitě žije vedle bílých sousedů Romům? „Známe se s nimi a nemáme spolu problémy. Špatné to je jen s těmi našimi byty. Někteří žijou v hrozné bídě,“ přidal svůj pohled na kolorit osady Míru dospělý Rom, který také nechtěl uveřejnit své jméno.

Martin Pleva, Deník (1. 8. 2007)

Svět si připomněl 63. výročí vyvraždění Romů v Osvětimi

Romové všech vyznání na celém světě si připomněli 63. výročí zničení tzv. cikánského tábora v Osvětimi-Březince v noci z 2. na 3. srpna 1944. Touto tragickou nocí byl dovršen v historii zatím opomíjený romský holocaust. Dne 2. srpna 2007 se na 200 Romů z celé Evropy sešlo v bývalém koncentračním táboře Osvětim-Březinka. Uctili památku svých příbuzných, zavražděných při likvidaci tohoto tábora pro Romy.

Tábor v Osvětimi byl zřízen na základě Himmlerova výnosu z 16. prosince 1942. První skupiny vězňů do něj přišly v únoru 1943 z Německa. Tábor měl rozměry 150 krát 170 metrů. Na tomto prostoru bylo postaveno 32 dřevěných baráků bez jakékoliv izolace. Baráky byly projektovány pro 300 až 400 osob, ale v průběhu existence tábora se jich v nich tísnilo 1000 až 1200. Na rozdíl od dalších částí osvětimského komplexu byly romské rodiny ubytovány dohromady. Na palandách o rozměrech 185 cm na délku a 280 cm na šířku se tlačilo v některých případech až 15 osob.

Podle původního plánu měli být z Protektorátu Čechy a Morava nejprve deportováni vězni z protektorátních cikánských táborů. „Z důvodu výskytu epidemie tyfu v Letech i v Hodoníně jako první odjeli Romové, kteří dosud zůstávali na svobodě. Výběr osob určených k deportaci řídila německá kriminální policie. Mezi hlavní kritéria patřila barva pleti. Od března 1943 do ledna 1944 skončilo v hromadných transportech do koncentračního tábora v Osvětimi 4870 Romů z protektorátního území. Po osvobození se vrátilo domů pouhých 583 bývalých romských vězňů,“ uvádí v Romano voďi (09/2004) Petr Lhotka, tehdejší pracovník Muzea romské kultury v Brně.

V tzv. cikánském táboře provozoval své pseudovědecké pokusy Josef Mengele, který vykonával funkci táborového lékaře. Středem jeho zájmu byla především romská dvojčata.

Celkem bylo v tomto táboře evidováno více než 20 000 osob. Největší skupinu tvořili němečtí a rakouští Romové, následovali Romové z protektorátu a z území Generálního gouvernementu, menší skupiny Romů pocházely z Francie, Holandska, Belgie atd.

Jedinou nadějí na záchranu se staly transporty do dalších koncentračních táborů. Jako poslední odjel 2. srpna 1944 transport 918 mužů do Buchenwaldu a 490 žen do Ravensbrücku. Po odjezdu těchto transportů bylo zbývajících téměř 3000 především starých a nemocných, žen a dětí nahnáno do plynových komor. **www.romea.cz**

www.holocaust.cz

romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 3

Nízkoprahový klub nabízí zdarma sociální služby a odbornou pomoc všem potřebným

Orion září pro všechny romské děti

Mladí muzikanti z Orionu

Ústí nad Labem – Křesťanské sdružení mladých lidí YMCA provozuje od začátku prázdnin nové nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, s názvem ORION. Klub je otevřen především dospívajícím z romské komunity žijících v Krásném Březně. Nabízí zdarma sociální služby ve formě poradenství, informačního servisu, pomoci, individuální práce, kontaktu s úřady a organizacemi atd.

„Během prvního měsíce využilo tuto nabídku již devět klientů ze zhruba stovky návštěvníků ve věku 13 až 18 let. Denně jich k nám zavítá přibližně šestnáct," řekla sociální pracovnice klubu Dana Moclová.

„Nízkoprahový klub mohou navštěvovat jedničkáři z gymnázia i skejťáci, vyznavači alternativního způsobu života, ale také „průšviháři", otevřeno je v pondělí až pátek od 15 do 19 hod. Jsou pro ně připraveny smysluplné aktivity, jako stolní fotbal, stolní a deskové hry, žonglování, počítač s připojením na internet, taneční a hudební aktivity od breakdance, beatbox až po hraní na klávesy, nabízíme také možnost založení kapely," vypočítal možnosti vedoucí Orionu Jan Bartoníček.

Pavel Hušek jr.
Ústecký zpravodaj

Prádelna nemusí být jenom o prádle

BRNO – Jako zjevení z jiného světa působí nový klub v brněnském romském ghettu na ulici Stará, která ústí do Bratislavské. Klub byl otevřen letos na jaře a od té doby si hledá své místo netradiční nabídkou služeb.

Jak vyplývá z názvu – Clubwash (klub praní) – jde hlavně o prádelnu. Návštěvníkům jsou k dispozici čtyři pračky, které mohou kterýkoliv den v týdnu použít. V prádelně mohou návštěvníci navíc používat levný internet na několika starších počítačích. Provozovatelem je sympatický mladík Patrick Scherer, Čechošvýcar, který však podle vlastních slov kašle na národnosti, neboť se cítí být Evropanem. Ve spolupráci se svým kamarádem Holanďanem Pieterem přinesli lidem z brněnského „Bronxu" novou naději, že je okolní společnost neodepsala. „Ke každému přistupujeme bez předsudků a bez rozdílu. Každý má možnost se u nás uvést a každý má šanci, ale jen jednu. Kdo si to pokazí, má smůlu," prohlašuje rezolutně Patrick a zároveň dodává příklady. „Jedna olašská rodina si u nás prala několik várek a nechtěli nám zaplatit, tak jsme jim prádlo hodili na chodník. Nebo klučina, který měl možnost jít zadarmo na internet, když odnese PET lahve do tříděného odpadu. Hodil je na ulici a tím nás zklamal. Dali jsme mu to hodně najevo a on sem přestal chodit."

Děti však cítí z obou provozovatelů otevřenost a pokud neporuší základní pravidla klubu, mohou docházet denně. Patrick i Pieter se jim věnují u počítačů, ukazují jim zajímavé stránky, diskutují s nimi i s jejich rodiči a učí je angličtinu. Oba provozovatelé prádelny Clubwash studují slavistiku a český jazyk, takže nyní v době prázdnin není v prostorách klubu nouze o jejich spolužáky ze zemí celého světa, kteří si chtějí procvičit nově nabyté znalosti češtiny. Clubwash tak dává na frak všem xenofobním a rasistickým tendencím, které se v poslední době stále výrazněji usazují v české společnosti. Otevřeným přístupem a tolerancí přináší brněnským Romům nové sebevědomí a pocit, že je zde někdo, kdo je bere takové, jací jsou a nabízí jim pomoc a přátelství.

(J. S. S.)

Evropan Patrick (vpravo) před svým Clubwashem — Foto: J. S. S.

V Matiční pomáhají dobrovolníci z celé planety

KRÁSNÉ BŘEZNO – Na letošním osmém ročníku mezinárodního workcampu v nízkoprahovém klubu Nový Svět v Matiční ulici v Ústí nad Labem (pořadatel Člověk v tísni spolu s INEX - SDA) se sešlo deset dobrovolníků z Japonska, Koreje, Kanady, Francie atd. Společně se dvěma českými vedoucími připravují prázdninový program pro děti a mládež z této sociálně vyloučené lokality.

„Kromě toho se náš mezinárodní tým podílí i na drobných úpravách nízkoprahového klubu, například při vymalování chodby a schodiště," uvedla ředitelka klubu Kamila Zinčeková. „Pro dobrovolníky jsme naopak připravili přednášku o historii a současnosti Romů. Navíc uvidí některé dokumenty z festivalu Jeden svět."

Yasushi Takano, dobrovolník z Japonska, ocenil pobyt jako zajímavý. „U nás Romové nežijí. Máme ale lidi, kteří pocházejí z historické kasty Eta. Ti jsou však na tom lépe než Romové, i když se na ně někteří lidé dívají skrz prsty pro jejich původ. Mohou se vzdělávat i pracovat. Stejně tak příslušníci národa Ainu, které stát chrání, protože jich je už velmi málo."

Tábor dobrovolníků vyvrcholil 21. července v klubu Mumie po šesté hodině večerní závěrečným vystoupením pěveckého sboru Romská 14, dívčího tanečního sboru a malým překvapením.

„Připravili jsme vystoupení dětí a dobrovolníků, kdy zazněly lidové písně z Japonska, Dánska, Francie. Také jsme předvedli indické tance i latino. Vše doplnilo promítání fotografií z letošního campu," dodala jedna z vedoucích Kristýna Balajková.

Ústecký deník, 23. 7.
Janni Vorlíček

komentář

Holocaust českých Romů není součástí historie Čechů

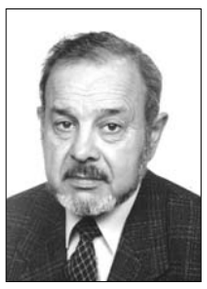

KAREL HOLOMEK

Druhého srpna se v někdejším osvětimském tzv. cikánském rodinném táboře, jinak taky jmenovaném Auschwitz-Birkenau II, sešla nepříliš početná skupinka Romů z několika zemí u památníku zbudovaného na paměť zde zemřelých Romů. Toho dne před 63 lety, v roce 1944 během jedné noci, bylo usmrceno v plynové komoře téměř 3000 Romů českých, moravských a německých - žen, dětí, starců a mužů práce neschopných.

Nyní se tady shromáždila početnější skupina několika desítek Romů německých, z Čech a Moravy, rakouských, slovenských, polských a maďarských.

Zástupci diplomatického sboru v Polsku, starosta Osvětimi a náměstek maršálka polského Sejmu a několik oficiálních hostí byli téměř jedinými zástupci neromské veřejnosti.

Českou republiku zastupoval zmocněnec vlády pro lidská práva Jan Litomiský a český velvyslanec ve Varšavě Bedřich Kopecký.

Bylo tím řečeno jasně: oficiálně je romský holocaust uznáván jako součást nacistických zločinů páchaných ještě na Židech, bojovnících za svobodu, homosexuálech a vojenských zajatcích. Ale to je vše, čeho je většina lidí v zúčastněných státech schopna. Pieta za umučené Romy? Proč? S těmi nemáme nic společného!

Když se kladly věnce před památník, bylo jich tolik, že už je nebylo kam dávat. Jediné oko nemuselo zůstat suché. Ovšem jen do doby, než člověku došly všechny souvislosti.

Nedovedu si představit žádný pietní akt, aniž by neměl náležitý odraz v současné situaci, aniž by z něj nebylo čerpáno náležité poučení. Taková pieta je zcela formální. Obávám se, že to je náš případ.

Součástí ceremoniálu bylo přečtení petice za zrušení vepřína na místě bývalého koncentračního tábora v Letech u Písku a rekreačního střediska v druhém podobném táboře v Hodoníně u Kunštátu, jako znaků znevažujících památku zemřelých Romů. Petice byla podepsána před tváří účastníků pietního aktu přítomnými zástupci romské reprezentace, adresována premiérovi české vlády prostřednictvím českého velvyslance v Polsku.

Byl jsem jedním z těch, kdo tuto petici signoval. Nečiním si však iluzí.

Odstranění vepřína, případně rekreačního střediska z míst někdejších koncentračních táborů pro Romy na území bývalého protektorátu není otázka financí, jak se mnozí domnívají, včetně v Osvětimi přítomného vládního zmocněnce pro lidská práva. Je to záležitost výsostně politická. Šlo by o signál vyslaný do společnosti: holocaust Romů je součástí historie bojů za svobodu Čechů a Slováků a památka umučených Romů v těchto koncentračních táborech má stejnou hodnotu jako v jiných místech, kde umírali Češi jako Židé. Bylo by to znamením i určitého očistného pokání, protože nesmí být zapomenuto, že bachaři v Letech i v Hodoníně byli Češi a měli nesmazatelný podíl na vysoké úmrtnosti vězňů.

Až vepřín v Letech nebude, budu vědět, že takový signál je vyslán. Rád bych se toho dožil.

Polská petice podporující Romy v ČR

W imieniu romskich organizacji z Polski, Niemiec, Czech, Słowacji, Holandii, Węgier

i Austrii apeluję do Premiera Republiki Czeskiej Mirka Topolanka o interwencje w sprawie zakończenia skandalicznej sytuacji, jaka ma miejsce na obszarze byłego obozu koncentracyjnego dla Romów i Sinti w Letach pod Piskiem w Republice Czeskiej, gdzie obecnie znajduję się farma świń. Oczekujemy natychmiast przeniesienia farmy i ustanowienia godnego miejsca pamięci.

W obozie koncentracyjnym w Letach, który utworzony został w sierpniu 1942 roku, uwięzionych zostało ok. 1300 Romów i Sinti. Co najmniej 326 z nich straciło życie w tym miejscu, 241 spośród nich stanowiły dzieci. Ponad 500 pozostałych Romów i Sinti zostało deportowanych do obozu zagłady KL Auschwitz-Birkenau. Wielu z nich zginęło w komorach gazowych podczas ostatecznej akcji eksterminacji na 2900 Sinti i Romach w nocy z 2 na 3 sierpnia 1944 roku.

Sytuacja trwająca w Letach nie przystoi demokratycznemu państwu jakim jest Republika Czeska i stanowi szyderstwo z naszych zmarłych i osób, które przeżyły Holocaust. Szacunek wobec ofiar wymaga szybkiego przeniesienia farmy.

Mamy nadzieję, że nasze wołania zostaną wysłuchane i że rząd czeski przywróci ofiarom ich godność.

Petice za odstranění vepřína v Letech u Písku a rekreačního střediska v Hodoníně u Kunštátu, podepsaná reprezentanty evropských Romů při pietním aktu v Osvětimi u pomníku zavražděných Romů v Auschwitz-Birkenau II dne 2. srpna 2007, zaslaná premiéru Mirkovi Topolánkovi prostřednictvím českého velvyslance v Polsku.

(red)

romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 4

Týden je hodně krátká doba na odpočinek i výchovu

„Jeden týden prostě nestačí, potřebujeme alespoň čtrnáct dní na turnus. Když je něco za týden naučíme, tak se jim to za chvíli vypaří z hlav...," zahajuje povzdechem své vyprávění Jiřina Somsiová z olomouckého Centra pro romské děti.

Olomoucká pobočka Společenství Romů na Moravě uspořádala tři své tábory už tradičně v Pohořanech. Radost z několikadenního pobytu nemůže překrýt smutné pozadí, na kterém se odehrává život většiny dětí. Mnoho z nich prochází tvrdou školou ulice, která je sobecká a krutá. Učí je, že člověk proto, aby přežil, je odkázán pouze na sebe a pokud chce něco získat, tak pouze za cenu konfliktu a na úkor ostatních. Děti se mnohdy vychovávají samy, protože rodiče nemohou (což je případ hlavně matek samoživitelek) anebo ještě hůře nechtějí.

Není potom divu, že se jim domů z tábora nechce a jsou na konci velice smutné. „Někdy to prostě nešlo jinak a pár nejhorších případů jsme si nechali ještě jeden turnus," říká smutně Jiřina Somsiová. „Nejhorší situace v rodinách není paradoxně ve velkém městě jako je Olomouc – tam dokáže pomoci kraj a neziskovky, ale ve vesničkách na hranicích kraje, kde to bývá moc špatné. Pomoc terénních pracovníků ani kraje se tak daleko nedostane, ti lidé jsou úplně odepsaní, nikoho nezajímají..."

Olomoučtí uspořádali ve svých oblíbených Pohořanech na Vysočině tábory koncem července (s finančním přispěním Magistrátu města Olomouce), který navštívilo také deset amerických studentů. Další turnus byl začátkem srpna, na tom si mohli účastníci například vyzkoušet také hasičský oblek. (O táboře ve dnech 2. až 8. července jsme psali již minule.) Do Pohořan přijely také děti z komunitního centra v Rýmařově, vedoucí Milan Daňhel.

Ve Velké Kraši na Jesenicku byl (9. až 14. července) tábor pro děti z Bernatic, Velkých Kunětic, Vápenné, Kobylé nad Vidnávkou a Jeseníka. Na výběru se podíleli společně se sociálním odborem v Jeseníku terénní pracovníci ze zmíněných lokalit. Nutno dodat, že z ostatních míst Jesenicka neměli rodiče o letní pobyt pro své děti zájem. Pobyt byl připraven v rámci projektu Společný svět za finanční podpory ministerstva vnitra a Olomouckého kraje jako součást programu prevence kriminality na rok 2007.

Prostřední Bečva

Děti z komunitního centra v Novém Jičíně vyjely na Prostřední Bečvu od 2. do 5. srpna. Největšímu úspěchu se těšily hrátky v lese, stavění domečků z přírodních materiálů a koupání v řece. **(red)**

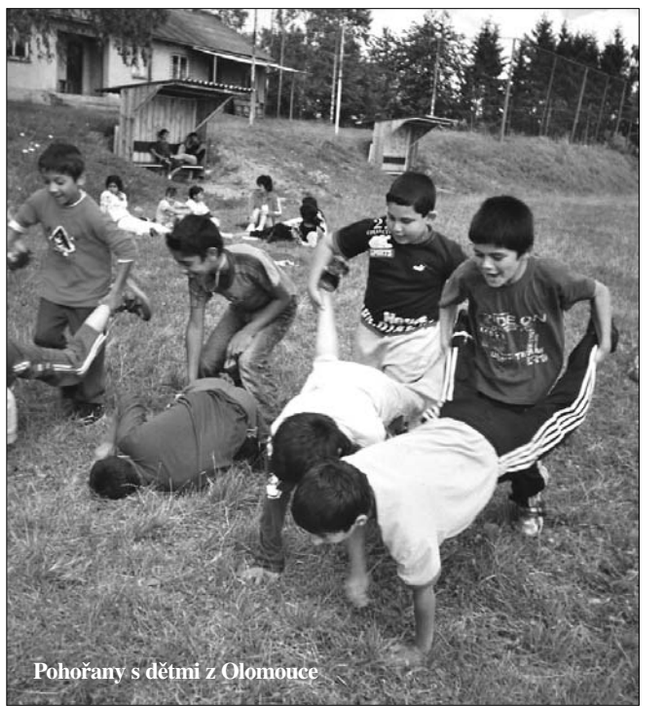
Pohořany s dětmi z Olomouce

Pohořany s dětmi z Rýmařova

Velká Kraš

Romové v Evropě

Makedonie I.

Makedonie je jedna z nejchudších a nejproblematičtějších „nových" zemí Evropy, vzniklých po rozpadu východního bloku, v tomto případu konkrétně Jugoslávie. Problematičnost tkví již v samotném jejím názvu, neboť stejnojmenná provincie tvoří sever na jihu sousedícího Řecka a rovněž Bulharsko má na svém západním příhraničí stejnojmenné území. Nota bene, pro Řeky je Makedonie jakýmsi duševním vlastnictvím a její název považují za součást starého helénského dědictví. Tudíž si obstrukcemi vymohli na světových fórech pro tento nový stát užívání kuriózního názvu FYROM, což je anglická zkratka pro „bývalá jugoslávská republika Makedonie". A pro Bulhary jsou slovanští Makedonci zkrátka Bulhaři.

Území dnešního samostatného státu Makedonie bylo v blízké středověké minulosti součástí Byzance (Východořímské říše), střídavě také bulharského carství a srbského despotátu. Poté od čtrnáctého století součástí říše osmanských Turků, a to až do balkánských válek počátku století dvacátého, kdy se o toto území střetly aspirace Srbska, Bulharska a Řecka. Dnešní Makedonii od první balkánské války v letech 1912/1913 do roku 1991 ovládlo Srbsko, které po vítězné válce (1918) expandovalo do Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (SHS), později nazvaného Jugoslávie, v jejíž federativní „titovské" podobě byla Makedonie jednou z jejích šesti republik. Srbsko-jugoslávské období bylo přerušeno světovými válkami, během nichž většinu jejího území okupovalo a anektovalo Bulharsko (tedy v letech 1915 až 1918 a 1941 až 1944).

Makedonie zaujímá asi takové území jako Morava a má dva miliony obyvatel. Přibližně 1,3 milionu lidí mluví makedonsky, tedy jihoslovanským jazykem velmi příbuzným bulharštině, půl milionu albánsky a osmdesát tisíc turecky. Odhaduje se, že romskými dialekty hovoří více než sto tisíc lidí. Většina obyvatelstva se hlásí k východnímu pravoslavnému křesťanství (70 %), další jsou muslimové (29 %). Nezaměstnanost dosahuje v průměru 35 %.

Podle posledního censu z roku 2002 se k romské národnosti v Makedonii hlásí 52 tisíc osob. Odhady romské populace se pohybují podle různorodých závisle nezávislých zdrojů od 130 až po 200 tisíc.

První zprávy o Romech na území dnešní Makedonie se objevují již v byzantských a srbských pramenech z 13. století, avšak první konzistentní reference jsou až z osmanských zdrojů století čtrnáctého. Důvodem bylo pečlivé „etnicko-náboženské" zdanění osmanských poddaných (zvané millet) a záznamy o něm. Jelikož takový systém daňově zvýhodňoval muslimy, většina Romů během staleté turecké nadvlády konvertovala k islámu. Podle censu z roku 1994 se 91 % makedonských Romů považuje za muslimy. Jako u každé etnické skupiny je míra praktikované religiozity různá a liší se podle jednotlivých rodin a osob, rozdíly jsou zvláště patrné při dodržování půstu během ramadánu. Podle zdrojů Ethnobarometru (výzkumný tým) se v romské mahale (etnočtvrti) Šuto Orizari zvýšila muslimská religiozita jakožto reakce na časté konverze Romů k evangelikálním křesťanským sektám.

Federální Jugoslávie měla vysoce regulovanou a hierarchicky postavenou národnostní politiku, na nejvyšším stupni byly národy („narodi"), poté národnostní či národní menšiny („narodnosti") a etnické skupiny („etnički grupi"). Do nejnižší kategorie etnických skupin spadali vedle Židů, Vlachů (Arumunů) také Romové. Romové tedy byli uznáni jak na federální (jugoslávské), tak i republikové (makedonské) úrovni a byli uznáni rovněž při revizi jugoslávské ústavy (1974). Ačkoliv Titova národnostní politika byla ovlivněna Stalinovým modelem „rovnovážnosti kulturní plurality v rámci socialistického systému" (1942), Jugoslávie se tak i ve své tolerantní národnostní politice odlišovala od jiných zemí sovětského bloku. Stojí za zmínku, že v jugoslávském antidiskriminačním zákoně z roku 1971 bylo užívání výrazu „cigan" jako urážlivé zakázáno. V historii bývalé Jugoslávie nebyly nikdy vytvořeny žádné zvláštní komise řešící „cikánský problém" a většina dostupných prací pojednávající o etnické mozaice Makedonie uvádí Romy vzhledem k jejich staleté přítomnosti jako jednu z jejích nedílných součástí.

Ačkoliv preambule makedonské ústavy z roku 1991 vyjmenovává Romy jako rovné občany vedle dalších „národností", její formulace jednoznačně určují, že jsou to (tj. slovanští) Makedonci, kdo jsou vlastníky nového státu. Kulturně dominantní status Makedonců je v preambuli dán právem na sebeurčení makedonského národa. Vzhledem k existenci početné albánské menšiny obývající souvislé území hraničící s Kosovem a Albánií a tvořící čtvrtinu obyvatelstva Makedonie tím bylo podle názoru některých analytiků od počátku zaděláno na velký problém. Konflikt mezi etnickými albánskými rebely a makedonskou vládou a armádou propukl v letech 2000 a 2001. Více o něm a jeho důsledcích v příštím čísle. **Albína Schwartzová**

romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 5

Jak mluvíme… (Andrej Giňa se zamýšlí nad romským jazykem)

Při své práci se dostanu do mnoha vesnic a měst. Vidím, jak tady Romové žijí, mluvím s nimi. Není mi dobře, když slyším, jak těžce se jim žije, jaké mají problémy s byty, jak nemohou sehnat práci. Kolikrát se stane, že jim dám jídlo, které vozím, na dluh (goja, maso, brambory). Ale o tom mluvit nechci. Slyším, jak Romové mluví a věřte mi, že je mi velmi líto, když vidím, co se s naším jazykem děje. Když mluvím se staršími lidmi, je mi dobře u srdce. Oni naši řeč udržují a děláme u toho plno vtipů o všem jídle, co jim přivezu. Nikdy nepřijdou a nemluví se mnou česky. Někdy se dozvím taková slova, která jsem nikdy neslyšel. Kdo ví, že se zadnímu tlustému střevu říká „mundrale“ a kdo ví, že romsky houby – „hubi“ (někteří Romové říkají „kozara“) – se řeknou „chundrule“. No, a co už se úplně ztratilo, co už nikdo neví, je slovo koza. Víte, jak se to řekne romsky? „Pusňi.“

Horší je, když ke mně přijdou nakupovat mladší lidé. Oni přijdou a spustí na mě česky, jakoby přišli do českého obchodu. Já jim odpovídám jenom romsky. Pak z nich vyleze, že umí romsky, ale romsky nemluví. Když se jich ptám proč, neumějí mi odpovědět. A někteří mi řeknou: Když nám už to jde líp česky než romsky. Nejhorší to je, když přijdou nakupovat menší děti. Neznají romsky ani slovo a jen na mě koukají, když s nimi začnu mluvit.

Ať chci nebo ne, přijde mi velice líto, že naši řeč tak zahazujeme, jako by to byl ošklivý, špinavý hadr. Co se s námi stalo, kdo jsme? Cítíme se jako Romové, nebo už nejsme nic? Gádžové nás nikdy mezi sebe nevezmou, ať budeme mluvit česky, romsky nebo nevím jak.

U nás v Rokycanech se stal před mnoha lety, ještě když jsme sem přišli bydlet, takový případ, který se může nazvat odpadlíci - „odčhide“. Tenkrát se sem přištěhovala jedna rodina ze Slivníka. Všichni Romové, kteří jsme tu bydleli, jsme je dobře znali. Byli to Romové jako ostatní. Ale když přišli sem a začali pracovat v Kovohutích, přestali chodit mezi Romy, mluvit romsky a děvčata zdálky romské kluky obcházela, i svou rodinu. Jako by nás nikdy neznali. Děvčata si vzala gádže a kluk bílou holku. Jenže dlouho to nevydrželo a gádžové je nechali být. Teď už můžu říct, že ti gádžové, kteří si naše děvčata vzali, nebyli nic extra. Ani trochu se k nim nehodili. Jeden pil tolik, že ho málokdy bylo vidět střízlivého. Z práce nechodil domů, ale rovnou do hospody. Odtud ho v noci kamarádi dovedli opilého domů, hodili ho ke dveřím a nechali tam. Druhý byl takový náfuka, že by se na člověka ani nepodíval. I když byl ošklivý, poďobaný, na tváři plno vyrážky, nos měl nahoru tak, že mu do něj skoro pršelo. Holka, která s ním žila, byla krásná, vysoká ženská, bílá jak gádži, urostlá. Nebyl muž, který by se za ní neohlédl. A chlapec, který si vzal tu bílou, no, to nebyla ženská, ale satan. Komandovala ho jak malé děcko.

Když se teď dívám zpátky, tak vidím, že Romové přestali s dětmi mluvit romsky více než před dvaceti lety, možná i dřív. Tenkrát jim páni napovídali, aby s dětmi mluvili jen česky. Prý aby všemu rozuměly, až půjdou do školy. No, a Romové je poslechli. Došlo to tak daleko, že teď neznám jedinou mladou rodinu, kde by s dětmi mluvili romsky. A ti, jak se říká, nejchudší a nejšpinavější Romové mluví s dětmi jen česky, i když sami neumějí nic. Někteří jsou tak pobláznění, že sami mezi sebou mluví jen česky. Svůj jazyk zahodili, jakoby to bylo něco, co není potřeba, za co se stydí. Jenže to není správně. Každý – jestli je to Čech, Němec, Angličan, Ukrajinec a nevím kdo – udržuje svůj jazyk. V Americe je hodně Čechů a udržují svou řeč, zpívají české písničky, nechávají si posílat české knihy a noviny. Svou řeč nikdy nezahodí. Ale my Romové jsme frajeři – když mluvíme česky, jsme něco víc. Jenže to není a nikdy nebude pravda. Člověk, který neumí romsky, je okradený o jednu řeč. Nikdy nebude rozumět romské písničce, nemůže si přečíst romskou pohádku nebo povídku. Nikdy neporozumí romským vtipům a věřte, že dřív Romové uměli dělat výborné vtipy. Televize ani rádio tehdy nebyly a stejně bylo u Romů veselo. Ale co je nejlepší a nejužitečnější: naším jazykem se domluvíme s lidmi na celém světě. A věřte, že není země, kde by nežili Romové. Na mou duši.

Před více než dvaceti lety mě poslali pracovně do Soči. To je velké krásné město u Černého moře, v Rusku. A co povíte, i tady žili Romové. Dal jsem se s nimi do řeči. Nejdřív rusky. Roma člověk pozná, ale tam to není tak jako tady. Tam žije hodně lidí, kteří jsou takoví tmaví jako my, ale nejsou Romové. Zeptal jsem se jich, jestli nejsou Romové. Nestyděli se a hned řekli, že ano. Divili se, že někde tak daleko v Česku žijí Romové, a já taky, že jsem je tam našel. Moc dobře jsme se domluvili a jeden druhému dobře rozuměli. Asi na jeden týden tam přijeli Romové z romského divadla, z Moskvy. Herci, hudebníci. Oni i já se ženou jsme byli rádi, že jsme se poznali. Bavili jsme se o všem jen romsky a velmi dobře jsme se domluvili. Oni se nestyděli ani neodtahovali, nebyli ani trochu nafoukaní. Když jsem pracoval v Praze na ROI, tak tam za námi jezdilo mnoho Romů z jiných zemí. Jednou přijeli Romové z Finska, pak ze Švédska, z Francie, dokonce až z Argentiny a Brazílie – a se všemi jsme se domluvili romsky.

Před třemi lety jsem byl pozván do Budapešti. Musím říct, že stejně jako tady v Česku, taky v Maďarsku už velmi mnoho Romů neumí romsky ani slovo. Mluví mezi sebou maďarsky. Byl jsem tam na Mezinárodním dni Romů. Hrálo se tam, zpívalo, mluvilo, jenže všechno maďarsky. Kdyby tam nebyly starší Romky, které uměly romsky, nedostal bych se ani do hotelu. Mladí uměli spíš anglicky, ale romsky ani slovo. Byl jsem velmi rád, že jsem se tam sešel s jednou mladou romskou herečkou. Hraje v Budapešti v divadle. Uměla dobře romsky. Od ní jsem se dověděl, jak tam Romové žijí.

Jak jsem už řekl, páni nařídili matkám a otcům, aby s dětmi od malička mluvili jen česky, aby ve škole všemu rozuměly a dobře se učily. Ať s nimi nemluví romsky. Ale na tom není ani trochu pravdy. Malé dítě se rychle a snadno naučí jakoukoli řeč. S mými dětmi jsme od malička všichni mluvili jen romsky. Česky se naučily samy, ani nevím jak. Ilonka mi už od čtyř let četla noviny. Uměla celou abecedu. Všichni se dobře učili, vyučili se, syn udělal maturitu. Nedá mi to a mluvím se ženami, které s dětmi mluví jen česky, jak se učí jejich děti. Musím říct, že se moc nevytáhnou. Jen tak tak, že projdou a je hodně takových, které propadají.

Na to, abychom s dětmi mluvili jen česky, přišli páni za minulého režimu. Mělo jim to pomáhat v jejich asimilační politice. Chtěli, aby Romové zmizeli. A když člověk nezná svůj jazyk, neví nic o sobě, o své historii, neví, kam patří, pak si s ním každý může dělat, co chce.

Těm, kteří o nás nic nevědí, chceme říct: Naše řeč je stará, už více než tři tisíce let. Čeština je proti ní mladá, jen tisíc let. Češi svou řeč udržují, mají k ní úctu, mají Ústav pro jazyk český a studují český jazyk. A co my? Máme k naší řeči úctu, která jí patří? Když to tak půjde dál, vymřou ti staří, kteří umí a mluví romsky, a s nimi zmizí taky naše řeč. Ztratí se romské písně – už teď slyším, že někteří hudebníci skládají písničky s českými slovy. Když zpívají romsky, tak nevědí, o čem zpívají. Ztratí se pohádky, povídky – to, co si povídali Romové, když se sešli.

Před třemi měsíci jsem byl v Brně v našem muzeu, v Muzeu romské kultury. Křtila se tam kniha Mileny Hübschmanové. Sešlo se nás víc než padesát lidí. Co myslíte, kolik nás bylo Romů? Takových deset. Ostatní byli všichni gádžové, kteří vystudovali náš jazyk, kteří ho znají lépe než my a nestydí se za něj. Nakonec to dopadne tak, že gádžové zachrání naši řeč, protože my o ni nestojíme.

Andrej Giňa

Přeložila Martina Vyziblová

Ilustrační foto — Archiv RH

Sar vakeras…

Dokončení ze str. 1

korkore nadžanen ňič. Po jekh hine ajse zdiľiňarde, hoj korkore maškar peste vakeren čak čechika. Peskeri duma odčhide, sar te oda elas vareso, so na kampel, vaš soske pes ladžan. Kajčak oda nane čačipen. Sako – či oda Čechos, Němcos, Angličanos, Ukrajincos a nadžanav ko, ta peskeri čhib ľikerel. Andre Amerika ehin but Čechi a peskeri čhib ľikeren, giľaven čechika giľa, den peske te bičhavel čechika genda (knižki), novinki. Peskeri duma šoha naodčhivna. Ale amen o Roma sam frajera – te vakeraha čechika, ta sam vareso buter. Kajčak kada nane a naela šoha čačipen. Manuš, savo nadžanel romanes, hino očorado o jekh čhib. Šoha naachaľola romaňa giľake, našťik peske pregenla romaňi paramisi vaj priphenďi (povídku). Šoha naachaľola romane pherasenge a paťan, hoj o phure Roma džanenas te kerel bare pherasa. Televiza aňi radiovos akor nasas a the avka has ko Roma vesalones. Ale so hin nekfeder a nekbareder chasna, hoj amara čhibaha pes dovakeraha le romenca pre calo luma (svetos). A paťan, hoj nane phuv, kaj odoj te na dživen o Roma. Me lav pal peste.

Anglo buter sar biš berš man bičhade andal o buťi andro Soči. Oda ehin baro šukar svetiko foros paš o Kalo moros, andre Rusia. A so phenena, the adaj bešenas o Roma. Diňom pes lenca andre duma. Ešeb rusika. Romes manuš prinďarla. Odoj nane avka sar adaj. Odoj dživen but manuša, so hine ajse kale sar the amen, ale nane Roma. Phučľom lendar, či nane Roma. Naladžanas pes a maj pende, hoj hat. Jon pes čudaľinenas, hoj varekaj igen dur andre Čechiko dživen Roma, a me čiž, hoj len adaj arakhľom. Igen mište pes dovakerďam a jekh avres mištes achaľuvahas. Vaj jekhe kurkeha avle odoj o Roma andal o Romano teatros (divadlos), andal e Moskva. O herci, o lavutara. The jon, the me la romňaha, samas rado, hoj pes prinďarďam. Dahas duma pal savoro, čak romanes a igen mištes pes dovakerďam. Jon pes naladžanas aňi naodcirdenas a nahas aňi čepo barikane. Sar keravas Prahate pre ROI, ta odoj pal amende phirnas but Roma andal aver phuva. Jekhvar avle odoj o Roma andal e Finsko, paľis andal e Švédsko, Francia, až ži andal e Argentina a Brazilia, a savorenca pes dovakerahas čak romanes.

Anglo trin berš somas vičimen andre Budapešta. Mušinav te phenel, hoj avka sar adaj pro Čechi, ta the andre Ungriko imar igen but Roma nadžanen romanes aňi lav. Maškar peste vakernas čak ungrika. Somas odoj pre Maškaro themutno le romengero ďives (Mezinárodní den Romů). Bašavlas pes odoj, giľavlas, vakerlas, kajčak sa ungrika. Te naulahas odoj o phureder romňija, so džanenas romanes, ta man nadochudľomas aňi pro hotelis. O terne džanenas sigeder anglicika, ale romanes aňi lav. Igen somas rado, hoj pes odoj zgeľom terňa romaňa herečkaha. Joj bavinel andro divadli Budapeštate. Joj džanelas mištes romanes. Latar man dodžanľom, sar adaj dživen o Roma.

Sar phenavas anglal, o raja thode upre le dajen the le daden, hoj le čhavorenca ciknovarbastar te vakeren čak čechika, kaj andre škola (sikaďi) savoreske te achaľon a mištes te sikhľon. Te navakeren romňijenca, so le čhavenca vakeren čak čechika, sar sikhľon lengere čhave. Mušinav te phenel, hoj pes but navicirden. Čak avka, hoj predžan a but ehin ajse, so preperen.

Pre kada, hoj le čhavenca te vakeras čak gadžikanes, avle o raja andre oka režimos. The kada lenge kamľa te šegetinel andre lengeri politika „asimilace“. Jon kamle, hoj o Roma te našľon. A te manuš nadžanel peskeri čhib, nadžanel ňič pal peste, pal peskeri historia, nadžanel kaj perel, paľis leha šaj kerel sako so kamel.

Kolenge, so nadžanen ňič pal amende, kamas te phenel. Amari čhib hiňi phuri imar buter sar trin ezera berš. E čechiko angla amari lenca romanes. Pre kada nane aňi čepo čačipen. Cikno čhavoro igen sigo a lokes sikhľola bar savi čhib. Mire čhavenca ciknovarbastar vakerahas savore čak romanes. Čechika sikhľile korkore, aňi nadžanav sar. E Ilonka štare beršendar imar mange genlas o novinki. Džanlas calo abeceda. Savore mište sikhľonas, visikhľile avri, a čhavo kerďa maturita. A vakerahas lenca čak romanes. Nadel man a vakerav le hiňi terňi, čak ezeros berš. O Čechi peskeri čhib ľikeren, den la paťiv, hin len Ústav pro jazyk český a džanle, so čechiko čhib študinen. A amen so. Das amara čhiba paťiv, savi lake perel? Te kavka oda džala odijader, ta sar vimerna o phure, so romanes džanen a vakeren, ta lenca našľola the amari čhib. Našľona o romane giľa, imar akana šunav, hoj pojekh lavutara sthoven giľa gadžikane lavenca. Te giľaven romanes, ta nadžanen pal soste giľaven. Našľona o paramisa, o priphende, o vakeriben so vakernas o Roma, te pes zdžanas.

Vaj trin čhon oleske so somas Brnoste andre amaro muzeum (Muzeum romské kultury). Bolelas pes odoj e genďi (kniha) la Milenakeri Hubschmanovonakeri. Zgeľam pes odoj buter sar penda džene. So gondoľinen, keci odoj samas Roma? Ajse deš džene. Okle has sa gadže, so vištudinde amari čhib, so la džanen feder sar amen a naladžan pes vaš lake. Pro agor oda doperela avka, hoj o gadže zaarakhena amari čhib, bo amen latar naačhas.

Andrej Giňa

romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 6

u nás před 10 lety

A v současnosti také

Dne 5. srpna 1997 televize NOVA odvysílala v pořadu Na vlastní oči reportáž o životě českých Romů, kteří v Kanadě žádají o politický azyl. Po této reportáži začaly desítky rodin rozprodávat majetek a kupovat letenky do Kanady.

Dne 18. srpna uvedl místopředseda ODS Ivan Pilip v rozhovoru pro pořad 21 České televize, že představitelé měst za ODS, kteří v posledních dnech a měsících prosazovali vyřešení takzvané romské otázky odsunem Romů za hranice města či státu, mohli dostat „stop“ v další politické kariéře. Zároveň dodal, že se vedení jeho strany zřejmě nebude již k těmto nedemokratickým pokleskům svých jednotlivých členů vracet, protože je jednoznačně odsoudilo. „ODS ... odsuzuje jakékoli projevy rasové nesnášenlivosti a distancuje se proto od všech prohlášení svých členů, které by bylo možné vykládat jako rasově motivované,“ uvedla ve svém stanovisku Výkonná rada ODS. Výkonná rada však již výslovně neodsoudila starostu Prahy 4 Zdeňka Klausnera, který navrhl nepřímo vystěhování Romů za Prahu, a ani starostku ostravské městské části Mariánské Hory Lianu Janáčkovou, jež právě před deseti lety nabídla Romům finanční příspěvek na případné vystěhování do Kanady. „Když chtějí odletět, nejsme proti tomu, abychom jim pomohli,“ řekla tehdy reportérům LN.

V červnu 2007 senátorka Liana Janáčková se svým hnutím Nezávislí a komunisty svrhla koalici ODS, ČSSD a KDU-ČSL a stala se opět starostkou městského obvodu Mariánské Hory a Hulváky. Sesadila Radomíra Michniaka (ODS). Starostkou zde byla od roku 1990 až do loňských komunálních voleb. Janáčková v minulosti Romy několikrát ostře kritizovala. Při nedávné květnové debatě o romské problematice na Ostravské univerzitě připustila, že když večer potká tři Romy, raději si přitáhne kabelku blíže k tělu. Jako politička je v Ostravě Liana Janáčková stále populární. V roce 2004 zde jako nezávislá zvítězila v boji o senátorské křeslo, v komunálních volbách roku 2006 získali Nezávislí vedení Janáčkovou v patnáctitisícovém obvodě vítězných jedenatřicet procent hlasů.

Jako kandidátka ODS, se kterou se v roce 2004 rozešla, dostávala Janáčková téměř padesátiprocentní podporu voličů. Hájí ji i někteří známí ostravští Romové. „Paní Janáčková je pracovitá žena a žádná rasistka. Už několik let podporuje náš fotbalový turnaj proti drogám a rasismu,“ říká na její adresu zástupce Unie olašských Romů Josef Stojka. I Stojka je přesvědčen, že za uveřejněním nahrávky je politika.

Mariánskohorská ODS vyloučila v červenci 2007 zastupitelku ODS Dagmar Stachovou, která se přidala na stranu Janáčkové, a tak zvrátila poměry na radnici. Z ODS byl vyloučen i dlouholetý životní přítel Janáčkové Tomáš Vítek spolu s dalšími třemi kolegy. Důvodem byla podpora Janáčkové, která radnici spolu s komunisty ovládla. Proti Janáčkové se nyní postavila i rada města Ostravy, která se poprvé v historii obrátila na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, aby prošetřil zadávání veřejných zakázek v obvodě.

Starostka 10. 7. 2007 odmítla komunikovat s občanským sdružením Romea. „Paní starostka několikrát změnila názor. Nejdřív řekla, že s námi klidně mluvit bude. Potom odmítla,“ řekla členka Romey Stanislava Ondová. Podle ní se Janáčková nechtěla k obsahu nahrávky vyjádřit, protože ji neslyšela. **(red, s použitím archiv.radio.cz www.diskriminace.info)**

Poznámka šéfredaktora RH
Vážení čtenáři, jak vidět, za 10 let se v České republice a zejména na Ostravsku, nic moc nezměnilo k lepšímu, pokud jde o Romy a jejich vztahy s ostatními občany. Liana Janáčková ze starostky povýšila na senátorku, kterou se mohla stát bezpochyby pro své rasistické názory, jimž její okolí tleská. Používáme tento ostrý a adresný výraz v souladu s míněním paní senátorky o sobě samé. Když to půjde takhle dál, bude z ní brzy ministryně nebo europoslankyně. Pěkná vyhlídka!

@ napsali jste nám @

Přečetl jsem si váš článek o hesle Cikáni na Wikipedii. Rád bych upozornil, že Romů se týká nejen tento článek, ale i podstatně kvalitnější článek Romové, u kterého jsou i fotografie a mnoho odkazů. Například na článek o romské hymně, a obrázek romské vlajky. Avšak udržet tento článek a další články o Romech ve slušné podobě vyžaduje pravidelnou kontrolu. Jak anonymní přispěvatelé tak někteří registrovaní wikipedisté (a dokonce i někteří správci) se soustavně snaží článek Romové dotlačit do negativní podoby. Za pozornost stojí i diskuse k tomuto článku, ve které je vidět jak předsudečné postoje někteří lidé na Wikipedii zastávají. **anglos@...**

Bude někdy v romských novinách Romano hangos zmínka o Prostějovském okrese, konkrétně o Tištínu, kde momentálně bydlí asi 70 Romů a nikdo s nimi neřeší jejich životní situace? Stále jen čtu o vsetínských Romech. To už jiní Romové v ČR neexistují, kteří mají sociální problémy, proč v médiích se nedočtu také o jiných okresech, kde se řeší romské situace – kladné či záporné? **hengeris@...**

Diskuze – kniha návštěv
www.srnm.cz/cz/guestbook.htm

Proběhl první seminář k „romské agentuře“ (2)

V minulém čísle jsme vás informovali o znovuoživení snah vedoucích k ustavení nové organizace – Agentury pro odstraňování sociálního vyloučení, tentokráte pod vedením nově jmenované ředitelky kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity Radky Soukupové. Sezvaným účastníkům semináře pořádaném v Lichtenštejnském paláci v Praze ve dnech 25. až 26. července byl předem zaslán pracovní materiál k ustavení agentury, z kterého dále uvádíme klíčové pasáže:

***Cílem agentury** pro odstraňování sociálního vyloučení bude:*

***a)** ve spolupráci s místními partnery a výzkumnými institucemi zpracovávat lokální koncepce integrace obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit, které budou obsahovat:*

***(I)** výchozí kvantitativní a kvalitativní analýzy situace;*

***(II)** definování potřeb sociálně vyloučených obyvatel lokality v oblasti poskytování sociálních služeb, zaměstnanosti, vzdělání a bydlení;*

***(IV)** návrh strategie změny, včetně realizačního plánu k naplnění výše uvedené koncepce v praxi;*

***c)** posilovat schopnosti lokálních partnerství v oblasti fundraisingu a projektového řízení, s cílem motivovat je k předkládání projektů zaměřených na podporu zaměstnanosti, vzdělání, výstavbu a rozvoj sociálního bydlení, a poskytování sociálních služeb v sociálně vyloučených romských lokalitách. Půjde zejména o poradenství a odborné vedení formou „mentoringu“ v následujících oblastech:*

***(I)** posílení kapacit v oblasti fundraisingu, především využívání Strukturálních fondů EU a národních dotačních programů v oblasti projektů zaměřených na integraci Romů;*

***(III)** zavádění příkladů dobré praxe při zohlednění místních specifik;*

***(IV)** podpora projektového řízení;*

***(V)** naplňování standardů pro poskytování sociálních služeb;*

***(VI)** rozvoj odborných předpokladů a znalosti pro práci s klienty;*

***e)** pravidelně hodnotit dopad své činnosti na:*

***(I)** primární cílovou skupinu (instituce lokálních partnerství);*

***(II)** sekundární cílovou skupinu (obyvatelé sociálně vyloučených lokalit);*

***(IV)** veřejné rozpočty (při pozitivním dopadu projektů lze předpokládat úspory na straně výdajů určených na sociální dávky a podporu v nezaměstnanosti, a zároveň příjmy z daně z příjmu; další úspory lze předpokládat na straně prevence ústavní výchovy, prevence ztráty bydlení a další). Agentura zároveň zhodnotí ekonomickou efektivitu své činnosti, tedy porovná náklady nezbytné pro svou činnost s úsporami z veřejných rozpočtů a objemem alokovaných prostředků do lokalit, kde působí. Hodnotící analýzy v bodech (II) a (III) provede nezávislý subjekt.*

Zbývá jen dodat, že agentura by měla mít v pražském centru 14 pracovníků a v regionech má zaměstnat asi 70 lidí; 14 expertů zřejmě znamená po jednom na každý kraj. Působit by měla v nejrůznějších partnerstvích s městy, obcemi, nevládními organizacemi či kraji tam, kde bude vůle spolupracovat. A co tam, kde nebude taková vůle? Právě tam přece dochází ke kumulaci těch nejzávažnějších sociálních (chcete-li patologických) problémů. Server Aktuálně.cz uvedl 25. července v článku Petra Holuba Agentura má říci, jak použít miliardy pro Romy: „S poradci z Prahy se ve městech nikdo nebude bavit. To nebude fungovat ani náhodou,“ varuje Jan Černý ze společnosti Člověk v tísni, který vede projekt integrace Romů pro magistrát v Ústí nad Labem. On sám radí městu při projektech už dva a půl roku, má přímý přístup k radním a stihl se seznámit prakticky se všemi Romy. „Jsme místní a stejně je strašně těžké prosadit nějaké opatření, kterého by Romové mohli využít,“ shrnuje zkušenosti. Podle Černého žije politická reprezentace pokud jde o Romy mimo realitu. Levicově zaměření politici se snaží dotovat romské neziskové organizace, které však nedokážou na sociálních podmínkách chudých Romů nic změnit. Pravice se chystá snižovat sociální dávky, aby se Romové snažili najít práci. „To je naprostý mýtus, že Romové se neuplatní na trhu práce. Většina se uplatní, ale na tom nelegálním. Rozhodně neleží v posteli a nečekají, až je někdo bude k práci motivovat pomocí evropských peněz,“ popisuje Černý ústecké poměry. Podle Černého je třeba nechat rozhodování na městech, protože případ každého ghetta je úplně jiný. Například je není nutné vždy likvidovat. Některé z nich mohou být s pomocí státních dotací dobrou investiční příležitostí.

Výtah ze zápisu pořízeného ze semináře pořadateli:

– Agentura má fungovat jako nástroj změny v sociálně vyloučených lokalitách
– hlavním cílem Agentury je naučit místní aktéry hledat společně řešení a dokázat na ně získat zdroje
– Agentura zahájí činnost 1. ledna 2008
– Agentura by měla poskytovat metodickou pomoc i mimo pilotní lokality
– Poměr mezi činností v terénu a v centru 4:1
– Zaměstnanci Agentury by měli zahájit práci paralelně ve všech pilotních lokalitách
– základní kompetencí zaměstnanců Agentury je schopnost vyjednávat
– pilotní lokality by měly být typově co nejodlišnější
– výběr lokalit by měli provést odborníci na základě schválených kritérií
– lokalit pro pilotní fázi by mělo být maximálně deset
– Agentura by měla mít už v pilotní fázi minimálně jednu pobočku
– klíčovým partnerem Agentury je místní samospráva
– Agentura by měla mít zdroje na regrantování před získáním zdrojů na samostatné projekty místních aktérů
– na regrantování by měla Agentura použít prostředníka
– obce by měly kofinancovat realizaci projektů
– ideálním právním stavem pro plošné působení Agentury je vznik Agentury ze zákona

Jaké možné institucionální modely plošného působení Agentury existují?

– Decentralizovaná činnost, která bude znamenat viditelnou přítomnost v terénu a s tím tedy související existence detašovaných pracovišť, která budou fungovat na základě centrálního metodického vedení.
– Institucionálně by měla být Agentura zřízena jako příspěvková organizace MPSV, případně, pokud to umožňují právní normy, pod Úřadem vlády.
– Další vhodnou variantou je vytvoření obecně prospěšné společnosti (o. p. s.), kterou by zřídilo např. MPSV a která by měla příslib pravidelného financování ze státního rozpočtu a zároveň by samostatně předkládala projekty v rámci ESF (Evropský sociální fond) a státních dotací. Organizace by byla řízena správní radou, jejíž členové by byli klíčoví zástupci vybraných ministerstev, krajské správy, místní samosprávy a konsorcií nestátních neziskových organizací. Správní rada by měla např. 30 členů a měla by právo společně určovat prioritní činnosti agentury, vyjadřovat se pravidelně k jejímu fungování, jmenovat a odvolávat ředitele (v souladu s výsledky agentury).

Druhý ročník Literární ceny Mileny Hübschmannové

Tak jako minulý rok i letos se mohou všichni, kdo rádi tvoří v romském jazyce, ucházet o Literární cenu Mileny Hübschmannové.

Soutěž nesoucí jméno tragicky zesnulé české romistky a lingvistky vypsalo opět občanské sdružení ROMEA. Příspěvky do soutěže (báseň, prózu nebo povídku) je třeba poslat nejpozději do 31. října 2007. Podmínkou je, že text musí být v romštině a k němu musí být přiložen volný překlad v češtině nebo slovenštině. Hodnotit se bude ovšem pouze romský text! Bude-li však chybět překlad, příspěvek bude muset být vyřazen. Všechny příspěvky musí být napsány na stroji nebo počítači a odeslány poštou na adresu Romea,o.s. Žitná 49, 110 00 Praha 1. Více: www.romea.cz. **(red)**

romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 7

řekli a napsali o Romech

Miliarda sem, miliarda tam

Jímavý rozhovor na převážně *čoromoro* (tj. romská chudoba) téma vedli 26. července redaktoři Českého rozhlasu 6 Jana Šmídová a Petr Holub se sociologem Ivanem Gabalem:

Jana Šmídová, moderátorka: Už v tuto chvíli stát vynakládá poměrně velké peníze, speciálně na pomoc chudým Romům. Říká se nebo některé údaje uvádějí kolem půl miliardy korun. Nakolik je tato pomoc efektivní, pane Gabale?

Ivan Gabal, sociolog, soukromý konzultant: Tak my se bavíme o tom, že zhruba těch šedesát až osmdesát tisíc vyloučených Romů podle té analýzy, kterou my jsme udělali, visí v sociální síti. Většina z nich nepracuje, část z nich už ani žádnou práci nehledá a spoléhá na sociální dávky, přičemž výše těch sociálních dávek je vyšší, než kolik by mohli dostat na pracovním trhu za nekvalifikovanou práci mzdu. To je první problém. To znamená, my si to prodražujeme a to jsou prostě jakoby paušální výdaje, které budou, pokud lidé nezačnou pracovat, ať už je k tomu dotlačíme nebo je vytáhneme. Druhá věc je otázka, kolik věnujeme peněz na tlumení rodících se velkých problémů v těch lokalitách nebo ghettech, ať už jsou to drogy nebo prostituce, kriminalita, nelegální práce a podobně, plus drobná kriminalita, která se přelévá ven z těch lokalit a která samozřejmě nedosáhne objemu škod, které tady způsobil Viktor Kožený a pan Krejčíř, ale je nepříjemná, šíleně komplikuje život prostě běžným lidem. A tam jsou granty pro organizace, které ty problémy tlumí, dělají terénní práci, dělají spoustu vzdělávacích programů. A to, o čem se bavíme, jsou peníze, které by měly ten trend obrátit, to znamená, které by měly umožnit ty lokality modernizovat a ty lidi, kteří jsou toho schopni, z těch lokalit vytáhnout a vrátit je zpátky na pracovní trh do majoritní populace, o tom se bavíme. Na to, pokud jsou mé informace správné, v současné době má ministryně Stehlíková třináct miliard korun…

Tak půl miliardy nebo třináct miliard, čili 26krát více? Šmídová nechala Gabalovo konstatování bez odpovědi. Lze jen spekulovat, jestli se za vlastní dezinformovanost nechtěla omlouvat, anebo nechtěla urazit hosta. V každém případě posluchač má nyní v číslech zmatek. Půl miliardy nebo třináct miliard, vždyť je to jedno... Nebo ne? Píše v internetových Britských listech (7. srpna) novinář Štěpán Kotrba a podává na oba redaktory stížnost Radě Českého rozhlasu: „Ukázkově primitivní prací propagandistů, a nikoliv analytických publicistů je výměna názorů, ve které ty své sdělovali redaktoři Českého rozhlasu 6 neméně důrazně než jejich host, aniž by uvedli u většiny projednávané problematiky jakékoliv exaktní informativně cenné údaje.“ „Já nejsem moc odborník přes tu situaci Romů v různých zemích,“ říká Gabal hned v úvodu. A přesto jako zaseknutá mašina redaktoři pokračují ve výslechu, co si ten, který nerozumí Romům, myslí o Romech, i když měli hovořit o sociálně vyloučených občanech a jejich koncentraci v kriticky ohrožených lokalitách. Rozhovor se sociologem Gabalem byl připraven s jediným cílem: rozvášnit posluchače nad miliony, dávanými jen a jen Romům, zlobbovat odpovědné osoby pro Gabalovy „odborné“ představy a zaplácnout nutně nudný čas povinného vysílání. Přesně v duchu otázky – odpovědi Jany Šmídové: **A pane Gabale, domníváte se, že právě tento váš plán, ta vaše vize by tedy mohla být realizována? Pokud ano, tak kdy?**

Jazykové bruslení kolem Romů nahrává rasistům, píše 9. srpna v Lidových novinách publicista Miloš Čermák: …kde jsou hranice mezi stereotypem a prostým popisem skutečnosti? Američtí žurnalisté mají dlouhodobě problém s tím, že například v basketbalu jsou výrazně úspěšnější černí hráči než bílí. Stačí se podívat na kteroukoliv soupisku týmů NBA. Lze tedy napsat, že černoši lépe skáčou než bílí? Je to nebezpečný stereotyp, anebo statisticky prověřený fakt?

Po nedávných hloupých či nepromyšlených výrocích několika politiků jsou média v tomto ohledu ještě nervóznější. Na jednu stranu píší o nárůstu rasismu ve vysoké politice a tyto výroky kritizují, na druhou stranu jsou pak lapena v pasti politické korektnosti při psaní obyčejných zpráv. Snaha vyhnout se stereotypizaci je potom někdy na úkor srozumitelnosti.

Dobrým příkladem je článek Dívky okradly důchodce, 11letá ho viní z obtěžování, který vyšel na serveru iDnes 27. července. Autorka popisuje případ dvaaosmdesátiletého muže, který nahlásil, že ho okradly čtyři mladé dívky. Ty to nezpochybňují, muže však zároveň obviňují ze sexuálního obtěžování. Tvrzení stojí proti tvrzení, vzhledem k věku muže a okolnostem jde nepochybně o zajímavou kauzu. Vše je srozumitelně a věcně popsáno. Ale v pátém odstavci přichází záhada. K věci se najednou vyslovuje představitel organizace zvané Společenství Romů. Čtenář je zmaten, vrací se na začátek článku a znovu ho čte. Ach tak, najednou mu to dochází! Ty dívky byly Romky. Ale o tom v celém textu není ani zmínka. Je to důležité? Nikoliv, autorka postupovala správně. Ale pak neměla ani žádat o názor romského aktivistu. Je důležitý? V pořádku. Ale pak měla dívky hned na začátku popsat jako Romky.

Podobné je to s případem zřícené haly v Kladně, kterou sami nad sebou rozebrali zloději kovů, jimž pak spadla na hlavu. Ve zpravodajství žádných novin ani jiných médií se nic o etnické příslušnosti obětí či pachatelů nepíše. Správně, není to podstatné. Ale když v souvisejících článcích čteme o tom, jaká politici navrhují řešení, stává se ze čtení opět tak trochu hádanka. Mluví se o obvykle početných rodinách, které pachatelé mají, či tom, že pocházejí z prostředí, kde lidé běžně nemají bankovní účty. Opisují tito politici fakt, že se jedná o Romy? Můžeme se jen domýšlet.

Není k dispozici žádná statistika, jaké procento zlodějů kovů tvoří Romové. Běžného čtenáře tato spojitost možná ani nenapadne. Má k dispozici jen náznaky, které se v textech novinářů objevují opět spíše náhodou nebo nedopatřením.

Například v článku v MF Dnes z 30. července (Co se zbytky haly, rozhodnou dnes) se píše o „přihlížejících Romech“, kteří pokřikují, že „to není jejich chyba“. Záhada! Nebo v deníku Právo o den později v článku o názorech mladé romské elity. Ta se sešla v Chomutově a v jejím prohlášení se píše, že cílem je ukázat, že Romové nejsou „jen zloději kovů“. To je pěkné. Ale až dosud jsme se z médií nedozvěděli, že by to tak mělo být.

Albína Schwartzová

Výlet romských poutníků na Svatou Horu

Dne 27. července 2007 ve 20 hodin jsem si natáhl budík na osmou hodinu ráno. Pomodlil jsem se a lehl si k odpočinku. Ráno mě budík vzbudil přesně v osm hodin. Jen co jsem spustil nohy s postele na podlahu, pokřižoval jsem se a začal jsem s modlitbou Otčenáš a skončil Zdrávas Maria. Vstal jsem, poprosil Pana Ježíše a Pannu Mariu Svatohorskou, abychom měli pěkný den, aby se mi manželka v nemocnici uzdravovala, neboť je vážně nemocná. Udělal jsem si kávu, přečetl jsem si z Bible povzbuzující slova na tento den. Po odpočinku na balkoně a přivítání paprsků slunce jsem se rozhodl odejít na domluvenou stanici autobusu. Autobus měl být přistaven v 9.30 hodin vedle obchodu Albert. Posadil jsem se na lavičku u obchodu a čekal na první příchozí účastníky výletu. Jako první se objevila Jiřina Hamanová s přítelem Petrem a synem Patrikem. Další přišli během chvíle. Shromáždili jsme se přesně v 9.30 hod., a to už tam stál autobus.

Dobrý den, pozdravil jsem řidiče autobusu, jste určitě pro Matici romskou. Řekl, že ano. Tak přátelé moji, oslovil jsem shromážděné, nastupte si do autobusu, jedeme na Smíchov sebrat další skupinu poutníků. Ve tři čtvrtě na deset jsme dojeli na Arbesovo náměstí, kde už nás čekalo dalších třicet poutníků. Přivítal jsem je laskavými slovy tak, aby měli hezký pocit z prvních kilometrů této poutě. Vedla je Božena Vírágová. V autobuse bylo veselo, děti zpívaly. Za necelou hodinu jsme dojeli na parkoviště Svaté Hory v Příbrami. Zaplatil jsem parkovné za autobus, nechal vystoupit poutníky a nasměroval je ku chrámu. Protože s námi byl poutník s kamerou, postavili jsme se ke chrámovým schodům a udělali si snímek. Když jsme přišli do chrámu Panny Marie Svatohorské, chrám byl do tří čtvrten zaplněný. Poprosil jsem poutníky, aby se posadili do lavic. Právě probíhal křest chlapečka, kterého křtili jménem Adam. Romové se zapojili do bohoslužby. Sám jsem byl překvapený, jak krásně uměli odpovědět na slova kněze. I to se natáčelo kamerou. Měli jsme ze křtu krásný zážitek, moc se nám to líbilo. Potom jsem promluvil ke všem zúčastněným. Připomněl jsem Romům, že v Indii za dávných dob bylo silné kastovnictví. Romové nesměli chodit do chrámů, protože se nesměli stýkat s vyššími kastami. To v současné době v Evropě neplatí, Romové mohou chodit do kostelů, avšak mnoho z nich si dělá oltáře doma a modlí se u nich. Jsou zvyklí ještě z tradice, která dodnes trvá po jejich předcích. Dále jsem informoval, že 18. srpna bude na Smíchově v kostele sv. Václava romská mše, kterou bude celebrovat páter Fr. Lízna. A že jsou všichni vítáni. Mši budou hudebně doprovázet Romské ženy Olgy Fečové. Souhlasně přikyvovali. Vyšli jsme z chrámu a prošli jsme si křížovou cestu. Před každým obrazem jsme se zastavili, vysvětlili si význam obrazu a pokřižovali se. Po skončení křížové cesty jsem v obchodě koupil 40 obrázků sv. Panny Marie, paní této Svaté hory a ochránkyně Příbrami. Romové se rozešli po stáncích, aby nakoupili dárky pro sebe a své blízké. Já jsem šel do restaurace objednat občerstvení. Potom jsme se odebrali ke studni, kde se zjevila Panna Maria. U jejího obrazu jsme se tam modlili za uzdravení mojí manželky. Hovořil jsem Romům o zázraku, který se stal jedné mé známé, která měla rakovinu prsu a která mě požádala, abych se za ni modlil. Opravdu jsem se za ni každý večer a ráno modlil, opravdu se jí nemoc ztratila a ona se vyléčila. Za chvíli přišli k obrazu na studni mladomanželé, kteří si tam udělali snímek. Přiběhly k nim naše romské děti, které s námi byly a přály jim mnoho zdraví a štěstí, princezničko naše. Šly za nimi se zpěvem až ke schodům chrámu. Tím jsme ukončili výlet a přesunuli jsme se do autobusu. Cestou byla dobrá nálada, opět se zpívalo až do Prahy. Na Smíchově jsme udělali první zastávku, vyložili jsme poutníky, kteří nás srdečně z chodníku zdravili a děkovali za krásně prožitý den. Autobus se zbytkem poutníků pokračoval dále do Řep, kde jsem na zastávce ranního nástupu zaplatil autobus a kde jsme vystoupili. Část poutníků se rozloučila, druhá část si zašla do místní restaurace U Naftaře na kávičku a pivko.

Když jsem přišel domů, hodnotil jsem den velmi kladně, byl jsem moc spokojený s poutníky, s počasím i sám se sebou.

Vlado Oláh
Praha

Co přináší internetová encyklopedie Wikipedia pod heslem Romové

Romská Dívka

Dějiny

Dlouhou dobu se vycházelo z toho, že romština se vyvinula ze sanskrtu (oba jazyky patří k indické skupině indoevropských jazyků). Pomocí srovnávací lingvistiky se dnes však dospělo k názoru, že jazyk Romů pochází z jednoho severozápadního dialektu staré hindštiny. Za vlast Romů (rom = muž, manžel, romňi = žena, manželka, roma = lidé) se tedy v každém případě považuje Indie.

Důvod jejich odchodu je neznámý (mohlo jít o hladomor, války nebo nízkou pozici v kastovním zřízení). Podle legendy se jim dostalo pozvání od perského panovníka, který potřeboval hudebníky k obveselení svých poddaných. Postupně se dostali do Evropy (kolem 13. století, první zmínka v Čechách pochází ze 14. století), kde byli označováni jako Cikáni podle řeckého Athinganoi (maloasijská sekta, zabývající se věštěním) nebo Egypťané (podle Malého Egypta v Byzanci). Vydávali se za poutníky, kteří za své hříchy musí putovat po světě, a požívali tedy ochrany (na základě glejtů nejrůznějších panovníků, mezi jinými i papeže, přičemž mnohdy docházelo k jejich padělání) a pohostinnosti.

Životní styl Romů však záhy začal vzbuzovat averzi, a proto byli pronásledováni (popravy, věznění a vyhnanství jen kvůli původu). Vlády Marie Terezie a Josefa II. se vyznačovaly snahami o jejich asimilaci.

Dvacáté století bylo ve znamení rasistických zákonů (cikánské legitimace za první republiky v Československu), holocaustu, komunistických snah o asimilaci (zákaz kočování v roce 1959, snaha o rovnoměrný rozptyl po území Československa), sterilizace žen v nemocnicích bez jejich vědomí, potlačování romského jazyka (tresty za používání romštiny na základních školách) a kultury. Na konci 20. století sílí snahy o společenskou a politickou emancipaci, vznikají romské kulturní a vzdělávací spolky, politické strany, organizují se celosvětové sjezdy, např. 1. světový romský sjezd (1971) v Londýně. Současně dochází k emigraci Romů z východní Evropy zejména do Británie, Kanady a USA. Kanada proto znovu zavedla víza pro občany České republiky.

Romština, jazyk Romů, patří do indické skupiny indoárijských jazyků. Dělí se na tři hlavní skupiny: evropská romština (muž = rom), domština (muž = dom, oblast dnešního Íránu), lomaverština (muž = lom, oblast Arménie). Má nesčetné dialekty (jen v Evropě je jich kolem šedesáti, mnohdy jsou srozumitelné, vyskytují se však i dialekty, které jsou navzájem nesrozumitelné – záleží na procentu přejatých slov).

Romové netvoří jednolité etnikum, štěpí se na mnoho skupinkmenů (Olašští Romové, Sintové v Německu, Manušové ve Francii, Gitanos ve Španělsku apod.). V ČR žijí převážně východoslovenští Romové (byli sem přesunuti v rámci poválečné obnovy průmyslu), 10 % tvoří Romové olašští, nepatrné procento Romové čeští (ti byli téměř vyhlazeni při holocaustu v pracovních táborech v Hodoníně u Kunštátu, v Letech u Písku a v Osvětimi).

(pokračování příště)

romano hangos 15-2007.qxd 20.8.2007 16:55 Page 8

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram 2, 4, 9 zast. Tkalcovská, tram 3, 5, 11 zast. Dětská nemocnice.

Program na srpen 2007

Přechodné výstavy:
Putování
poetické obrazy nedávno zesnulé maďarské romské insitní výtvarnice Jolán Oláh (do 6. 9.)

Řemesla našich předků / Sikhľarďi buťi – somnakuňi buťi
výstava odlehčenou formou prezentuje tradiční romská řemesla a zaměstnání a jejich současné modifikace (do 18. 11.)

Stálá expozice:
Příběh Romů (etapa 1938–2005)
na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů

Otevírací doba:
út–pá 10–18, ne 10–17

V prostorách recepce Muzea romské kultury je otevřen obchůdek, kde lze zakoupit romskou a romistickou literaturu, CD s romskou tradiční i současnou hudbou a také výrobky romských řemeslníků.

antidiskriminace.romea.cz web proti diskriminaci
linka proti diskriminaci **volejte 800 220 800**

Najdete nás na nových internetových stránkách SRNM:
www.srnm.cz
/cz/romanohangos.htm

Zapojte se do diskuze na webu, vítáme vaše podněty a připomínky

Redakce Romano hangos hledá

nové romské redaktory, dopisovatele a externí spolupracovníky.
V případě dobré spolupráce možnost navázání pracovního poměru.
Tel.: 545 246 645, e-mail: grafika.rhangos@volny.cz

Romano hangos vychází nepřetržitě od roku 1999. Jediné tištěné romské periodikum v České republice.

Romano hangos si můžete objednat na tel. 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	**Ulice, číslo domu:**
PSČ, místo:	**Datum narození:**
E-mail:	**Telefon:**
Název a sídlo peněžního ústavu:	**Číslo účtu:**
Název organizace:	**Adresa:**
IČO:	**DIČ:**
Počet objednaných výtisků:	**Od čísla:**

Způsob platby: ☐ **hotově** ☐ **složenkou** ☐ **bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: .....** ☐ **bankovním převodem na fakturu**

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Francouzská 84, 602 00 Brno. IČO: 26908000; Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 35-1366180207/0100. Cena ročního předplatného je 200 Kč.

Společenství Romů na Moravě

Francouzská 84, 602 00 Brno
Tel.: 545 246 673, e-mail: srnm@srnm.cz

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR

Pedagogická fakulta MU kabinet multikulturní výchovy

Poříčí 31, 603 00 Brno
tel. 549 493 475 sekretářka Zuzana Buchtová
tel. 549 491 662 Mgr. Ema Štěpařová, EmaSteparova@seznam.cz

nabízí všem zájemcům z řad Romů bezplatné vzdělávací programy

– Kurz asistenta pedagoga

– Nultý ročník přípravy na vysokou a střední školu

– Základní kurz PC

– Kurz českého jazyka

– Kurz anglického jazyka

Zájemci se mohou hlásit na uvedeném telefonním čísle, popřípadě zaslat svoji kontaktní adresu nebo se dostavit osobně na PedF MU, katedra sociální pedagogiky.

Všechny nabízené kurzy se budou konat v prostorách Pedagogické fakulty MU v Brně v dohodnutých hodinách a budou pro všechny uchazeče zdarma.

Zápis do kurzů bude
21. září 2007 v 10.00 hodin,
na katedře sociální pedagogiky, Poříčí 31, Brno.

Přijímací místnost bude upřesněna při vstupu do budovy, pro zájemce, kteří se nemohou dostavit dopoledne, ohlásí se telefonicky nebo písemně. Na této schůzce můžete přihlásit i další zájemce. Těšíme se na Vás.

9. ročník romské pouti pořádané Charitou Olomouc

Pátek 21. září prostory letního kina, Pekární 26, Olomouc
14:00 zahájení, úvodní slovo pořadatele
14:15 vystoupení tanečních a pěveckých souborů
18:00 promítání filmu s romskou tematikou (zhruba dvě hodiny)

Sobota 22. září kostel Neposkvrněného početí Panny Marie, Slovenská 14, Olomouc
9:00 mše svatá koncelebrovaná Mons. Ladislavem Hučkem (řeckokatolickým exarchou v ČR)
10:15 úvodní slovo
10:30 konference na téma Život Romů-kultura, pastorace, vzdělávání
– odborné příspěvky s romskou tematikou přednesou zástupci z řad duchovních, z Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, z Ministerstva kultury ČR a Krajského úřadu Olomouckého kraje
12:30 zakončení konference

Pro zájemce je možné si ve vlastní režii zajistit nocleh (Správa kolejí a menz Univerzity Palackého v Olomouci, Šmeralova 12, tel.: 585 638 016)
Vstupné – dobrovolné
Občerstvení – v průběhu prvního dne je možnost zakoupení občerstvení v areálu Letního kina
Kulturní část budou moderovat Robert Sutorý z Hranic na Moravě a Milan Klempár z Přerova

Hlavní pořadatel:
Charita Olomouc – Středisko Khamoro pro etnické menšiny a poradenství
Jana Březinová, vedoucí
585 203 101, 736 764 928
smp.olomouc@charita.cz,
http://www.olomouc.charita.cz
Spolupořadatelé:
– Krajský úřad Olomouckého kraje, Odbor sociálních věcí – Renáta Köttnerová
– Magistrát města Olomouce, Odbor sociálních služeb a zdravotnictví – Pavla Nachtmannová

Skupina Gulo čar

hledá textaře píšící moderní texty v romštině.
Zájemci posílejte své nabídky na vladimir.dirda@centrum.cz, www.gulocar.com

Romské internetové rádio vás pravidelně seznamuje s děním, které se dotýká romské problematiky.
Zaposlouchejte se do romských veršů.
Ti, kteří věří ve věštby a horoskopy, mohou poznat svůj osud v pořadu věnovaném astrologii a magii.
Vysílání je v češtině, romštině a angličtině.

ROTA radio – romské rádio nejen pro romy

Rádio Rota, V Tůních 11, 120 00 Praha 2
Tel./fax: +420 224 941 945, 7, 8
www.radiorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radiorota.cz

Romano hangos / Romský hlas Vychází s podporou MK ČR. *Vydává Společenství Romů na Moravě o. p. s.*, **Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154**. *Šéfredaktor:* **Karel Holomek.** *Redakce:* **Petr Přibyl, Jiří Salik Sláma, Tereza Šimiková.** *Externí spolupráce:* **Dezider Giňa, Dana Teinitzer-Šarköziová.** *Elektronická verze:* **http://www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm.** *Redakční rada:* **Jan Horváth – obč. sdružení Studénka; Jiřina Somsiová – předsedkyně obč. sdružení, Olomouc; Jana Horváthová – ředitelka Muzea romské kultury, Brno; Vlado Oláh, Praha; Kumar Vishwanathan, Ostrava.** *Redakční kruh:* **Josef Stojka, Ostrava; Helena Balabánová, Ostrava; Hynek Zíma, Brno; Zdeňka Poláková, Havířov; Michal Kročil, Brno.** *Adresa redakce:* **Francouzská 84, 602 00 Brno, tel.: 545 246 645, fax: 545 246 674**, *e-mail:* **rhangos@volny.cz.** *IČO vydavatele:* **26908000.** *Bankovní spojení:* **Komerční banka Brno-město, číslo účtu 35-1366180207/0100.** *Tiskne:* **ADATISK, spol. s r. o., Kolonka 303, 679 04 Adamov.** *Rozšiřuje:* **Kongrestakt Brno.**